

KEŞKE...; AMA ARTIK İÇİ DE VAR...!

Prof.Dr. Murat Çetin (Mimar)

Ocak 2022 tarihinde gündeme gelen ve mimarlarla iç mimarları karşı karşıya getiren yasal / yönetsel düzenleme önerisiyle ortaya çıkan kutuplaşmayı, yüzleşmeyi ve çatışmayı öngörmek çok da zor değildi. Nitekim, 2021 yılının Ocak ayında yayınlanan *İçten İç; Mimarlıkta 'İç' Meselesinin Ekonomi-Politik Serüveni* adlı kitabımda, mimarlıkta iç-dış yarılmasının tarihsel, ideolojik ve mantıksal sürecini incelemiş ve olası senaryoları yazmıştım.

Buradaki kelime sınırı nedeniyle çok indirgemeci ve maalesef kaba biçimde basitleştirmek zorunda kaldığım kitaptaki argümanlarımı özetleyeyim;

İnsanlığın barınma-yerleşim tarihindeki (*kölelik, feodalizm, emperyalizm vs. gibi*) kritik totaliter politik kırılma noktalarında (ve önemli refah dengesizlikleri, ekonomik krizler, savaşlar gibi dönemeçlerde), mimarlıkta iç-dış ayrılmasının küçük denemelerine rastlanır. Diyalektik perspektiften bakıldığında bu evrimsel sürecin günümüzdeki aşaması olan kapitalizmle de bu ayrışma, bir yarılma düzeyine kaçınılmaz olarak ulaşmıştır. Yapı ve emlak endüstrilerinin kurallarını kabul eden mimarlık disiplininin, yapının kabuğuna yönelmesiyle mekânın insana dokunan boyutunu terk etmesi sonucu bu vakumu doldurmaya talip olarak doğan iç mimarlık disiplininin gelişme sürecine tanık oluyoruz. Bu disiplin, özellikle de önemli tarihsel dönemeçlerden sonra beliren, 'domino evi', 'dekore edilmiş barınak', 'ikonik mimari' gibi kavramlarla yelpazenin (dış) ucuna itilen mimarlık karşısında diyalektiğin temel prensiplerince konumunu doğal olarak güçlendirmiştir.

Bulunulan pozisyonlardan çıkılıp, büyük resme nesnel olarak bakılabildiğinde, aynı kapitalizmin yükseldiği 19. Yüzyılda mimarlığın inşaat mühendisliği disiplini içinden kopuşuna benzer şekilde, iç mimarlık mesleğinin de kendi varlığını tescil ettiği görülebilir. Mimarlığın, vaktiyle (sözde / söylemde olmasa da gerçek pratikte) hizmetkarı (hatta bayraktarı) olmayı kabul ettiği kapitalist sistemin ve onun aygıtı olan emlak-inşaat sektörü mekanizmasının doğal sonucu olan bu ayrışmadan bugün (kendi çıkarına dokununca) şikâyet etmesini anlamlandırmak, ancak (her ne kadar kuramsal olarak başka türlü süslense de) 'pasta paylaşımı' meselesi ile mümkündür.

Mimarlığın içi-dışı olmaz söylemi, politik kırılmalar öncesi kadim zamanlara dair bir hikayeler ağının artık ne yazık ki ufalanan bir alt metnidir. Bu çok gecikmiş tartışmayı açma fırsatı yaratan sözkonusu yasal düzenleme önerisi de, bu yitik hikayeye hala tutunmak isteyen, yıllardır görmezden geldiği için de hazırlıksız yakalanan mimarlığın, canhıraş çırpınışı ile sancılı, öfkeli ve şiddetli bir tepkisine yol açmıştır. Medyadaki güncel ekonomi tartışmalarında çok bariz konuları açıklamak için özellikle Prof.Dr. Ö.Demirtaş'ın kullandığı ve artık klişeleşen tabirle 'Keşke yanılsaydım ama'; mimarlığın artık içi de dışı da vardır...

TSMD'nin ve MO'nın paylaştığı açıklama metinleri, ne yazık ki tüm mimarları Mimar Sinan ile, tüm yapıları da Süleymaniye ile günümüzü de bu örneğin dayandığı 16. Yüzyıl imparatorluk koşullarıyla kıyaslayacak kadar bir çaresizlik, tutarsızlık ve panik izlenimi vermiş ve saygın örgütlerimiz olan TSMD'nin ve MO'nın nezdinde ifade bulan mimarlığın kendi argüman zafiyetini talihsizce ortaya sermiştir. Her ortamda adem-i merkezîyetçiliği, kolektif üretimi, müşterekleri, dayanışmayı vs. savunan mimarlık camiamızın, konu kendine gelince başka uzmanlıklara ancak ve ancak kendi müellifliği (yani iktidarı) 'altında', hak tanıyan, 'izin veren' çifte tutumu, kamusal alan mücadelesi konusunda çok güvendiğimiz mimarlık meslek örgütlerimizin samimiyetini, inanılabilirliğini ve güvenilirliğini sorgulatma tehlikesi barındırır.

Gerçek düşman iç mimarlar değil; sistemin ta kendisidir... Bu vesileyle, sistemle gerektiği gibi mücadele etmeyi göze alamayan orta sınıfların kendi içinde birbirine düşmesine tanık oluyoruz. Ne yazık ki o çok önemsenen bina yapma yetkisi, çok yakında, şu an küçücük bir iş kalemi için birbirine kılıç çekecek hale gelebilen taraflardan hiçbirine kalmayacaktır.

Artık çok kapsamlı bir geçmiş olan iç mimarlığın, kurumsallaşmasını tamamlamasının, mimarların bu sürece 'olumlu' katkısının vakti çoktan gelmiştir; bu tahakkümünden vazgeçmek anlamına gelse dahi...